

njeno in še ne popolnoma znano, in je zlo velikiga obsežka.

Za vès ta pismenski zaklad niso Greki in Rimci in tudi ne drugi Europejci do poslednjih časov clo nič vedili; po Angležih se je pa to razglasilo. Ti so v pretečenih sto letih po lakomnih in krivičnih vojskah toliko indianskih dežel pod se spravili, de imajo v Hindostanu blizo 80 milionov podjarmenih duš, ki jim morajo davke plačevati. Tudi Angleži so premagane Hindostane, kakor vsi poprejšni premagavci, pri njih vérah, postavah in navadah pustili, zunej tega, de vdove ne smejo več po smerti svojih mož se sožgati dati, kar je popred v navadi bilo.

Angleži so osnovali v Hindostanu visoko šolo ali vseučiliše, v katerim se Indijani z evropsko, Europejci pa z indiansko pismenostjo soznanujejo. K sreči niso bili brahmani sanškritskiga čisto v nemar pustili, tako se ga lahko še vsi, ali Indiani ali Europejci, kakor pri nas greški ali latinski, naučé. Po Angležih tedaj, ki sanškritsko znajo — znajo ga že tudi mnogi drugi Europejci — so se že mnoge sanškritske bukve v evropske jezike prestavile, in pričakovati gré, de se jih bo še več družih, za ktere znabiti se še ne vé, in ki se bodo še v Hindostanu najdle, Europejcam oznanilo.

Tako se bo zmiram več od hindostanskiga književstva zvedilo, in obsežik človeških vednost se bo čedalje razširjeval.

Pravoznanske pisma.

4. pismo.

Ali le od deržavnega tožnika osnovana zatožba ima to imenitno pomembo, ne pa zatožba osebnega tožnika, kakoršna je v skrivni preiskavni obravnavi navadna, zakaj le tako stopi kazin kot pokora razžaljene občinske zadeve na svetli dan, in je deržavi poročstvo, da vsi prestopki postave (kolikor občinstvo zahtevajo in se obdolženc nepotrebno ne draži in se nepotrebni stroški deržavni denarnici ne prizadevajo) pridejo sodniku na znanje in zasluženi kazni zapadejo; osebnji zatožnik pa še marsikterega hudodelstva ne zatoži, ako ni bil kdo posebno poškodovan, čeravno občinski prid njega kaznovanje silno terja; marsiktera osebna zatožba tudi zaostane, če je tožnik nemaren ali če se preveč potov k sodnici po tem boji, ali če mu ni ljubo, da bi se po zatožbi ne razkrile kakošne sitne družinske skrivnosti, ali iz straha, da bi se zatoženi ali njegova žlahta po tem nad tožnikom ne maševala, ali če se ob kratkem brez sodbe poškodovane s poškodovavcom spravi, če mu je ljubši kratka sprava kot dolga pravda.

Ako se čez vse to še pomisli mnogo krivičnih zatožb iz same strasti in maševanja, s kterimi se dostikrat zakrivajo hudobni nameni, je očitno kot beli dan, da so deržavne pravdnije kot očitne zatožnice tudi gledé na blagodevnost (Moral) ena nar dobrotljivših in potrebnih deržavnih naprav.

Ne sme se tedaj deržavna pravdnija misliti kot neusmiljena tožnica ali enostranska vladna služnica; njeno imenitno opravilo je posvečeno čisti resnici in pravici; nje sveta dolžnost je nedolžnega ravno tako braniti kakor krivičnega krepko brez strasti preganjati in ga izročiti zasluženi kazni. Po tem načinu je deržavna pravdnija strah hudodelcom, poštenemu človeku pa zaželjeno zavetje.

Tako varje deržavni pravdnik občinsko pravo; zagovorniku je pripušeno, zadeve zatoženca na vse strani razjasniti, in sodniku kot tretji samostojni

oblasti je dano brez enostranosti pravdo razsoditi. Kdo ne bo zapopadel po tem, kakošna velika prednost gré sedanji zatožbini obravnavi pred poprejšnim skrivnim preiskovanjem! Sedaj se zatoženemu brez zadržka in brez zakrivanja vse naravnost pové, kar zoper njega govori, in po tem mu je priložnost dana, se zagovarjati, krez da bi se mučil po dolgočasni ravnavi in bi se po kaznih nepokornosti prisiloval obstati česar je obdolžen. Poprej je po skrivni preiskavi terpela pravda včasih več let, in mnogo potroškov je zadelo deržavno kaso.

Opravilo preiskovavnega sodnika, ki brez enostranosti sedaj stoji med zatožencom in tožnikom, je po terjatvi deržavne pravdnije bitstvo hudodela preiskati, hudodelnika zvediti, vse dokaze, ki za zatoženca ali zoper njega govore, na dan spraviti — z eno besedo: vse pripraviti, kar služi v podlago razsodbi, brez da bi preiskovavni sodnik praviloma sam razsojeval.

Tretji obstojni del zatožbinega ravnala je zagovarjanje obdolženega, o kterem bo treba nekoliko obširniši govoriti, ker zagovarjanje zatoženca je pri nas popolnoma nova reč, ktere še marsikteri ne zapopade prav. Ni se tedaj čuditi, da novina marsikteremu ni dostojno jasna, in da se je še tu in tam slišalo: „to je narobe svet, če se tudi „lumpi“ zagovarjajo“.

Slovanski popotnik.

Spisuje Fr. Ceguar.

* **Pravdonoša**, hvale vredni pravoslovni časnik v ilirskim jeziku, je bila poslednji čas zavolj premalega števila naročnikov v nekaki zadregi. Ban Jelačić je poslal unidan vredništvu 250 fl.: naj bi se za te denarje 30 iztisov v Dalmaciji razdelilo, in časnik na dalje izdajal. Tudi škof v Diakovaru je podpornik verlega časopisa.

* „**Vesna**“ je razpisala do konca t. m. čas za naročila, in pravi, da bo morala nehati, ako se do tega časa dovolj naročnikov ne oglasi, kterim pa ni treba koj naročnine poslati, ampak še le takrat, ko bodo prvi list prejeli. Velja „Vesna“ po pošti za četert leta 1 gold. 50 kr. Škoda bi bilo za ti izverstno vredovani časopis, posebno kar tiče novice o slovstvu, v kterih vse druge časopise prekosi.

* **G. Jakob Mikoč**, profesor nautike v Reki, izdeluje plavsko in matematiško imenoslovje.

* **G. Ivan Bogdan Staněk** pripravlja novo zbirko pesem k tisku.

* V nekterih dneh bo v Pragi prišel na svitlo topografiški slovník vsih krajev českega kraljestva s pristavkom, pod ktero vradnio ali faro spadajo.

* **Komaj** je slavni **Vuk Stefanović Karadžić** dokončal svoj velki slovník, kterega smo že prejeli, že spet za tisk pripravlja novo delo pod naslovom: „**Narodni pripovijedke**“, nabrane med serbskim narodom, v Bački, v Sremu, na Serbskem, v Hercegovini, v Kotaru in drugih krajih. Knjiga bo obsegla kacic 15 tiskanih pol, — naročnina, ki se prejema do konca mesca junija, znese 1 gold.

* **Učeni profesor Kucharsky** pripravlja za tisk sila važno delo, namreč zemljopisni slovník slovansko-nemško-poljski.

* V družbo sv. Mohora se je dosihmal zapisalo že 315 udov.

* **Prestavljavec** hvaljene vesele igre: „**Dami a husari**“, g. **Pravoslav Volak** s poljskega v česko od **Aleksandra Fredra**, je spet nekoliko iger tega pisatelja v česko predstavil in obljubi še vse druge predstaviti in na svitlo dati. — Prav bi bilo, ako bi se kdo lotil „**dame i husare**“ tudi v slovensko predstaviti.

(Vred.)